

Suomen kielen opettajuuden monet kasvot Saksassa

Anne Kupila

Sosiaalisen ympäristön huomioon ottaminen laajentaa oleellisella tavalla mahdollisuuksia ymmärtää opettajaksi tulemisen prosessia. Artikkelillani haluan viedä lukijan ekskursion lukuisten Saksassa työskentelevien suomen kielen tuntiopettajien arkiseen toimintaympäristöön. Tutustumme lähemmin erityisesti muodollisesti epäpätevien suomen kielen opettajien opettajaksi tulemisen prosessiin. Nykyään on aika tavallista asettaa rinnakkain kaksi asiantuntijuuden tulkinnan tapaa: muodollisesti hyvin koulutettu, erityisalan kysymysten ratkaisija sekä kokemuksen opettama, kokonaistilanteen intuitiivinen hallitsija. Moni Saksassa toimiva aikuisopettaja on juuri edellä mainitunlainen monitaituri.

Olen valinnut lähitarkasteluun Düsseldorfin *Volkshochschulen*, sillä tunnen opiston suomen kielen opetuksen historian hyvin ja olen itse opettanut suomea opistolla vuodesta 1998 lähtien. Vuosien varrella olen työskennellyt myös muualla Saksassa ja Kanadassa vapaan sivistystyön oppilaitoksissa, suomalaisessa kielikoulussa sekä eri yliopistoissa. Vuosien varrella olen havainnut kuinka hyvin usein samat opettajat liikkuvat kaikkien näiden suomen opetusta tarjoavien instituutioiden välillä eri elämänvaiheissaan. Me kaikki Saksassa suomea opettavat teemme työtä kauniin kieleemme alkeita opettaen ja olemme samalla käyntikorttina suomalaisuuteen. Yhden työnkuva on enemmän systemaattista ja tutkintosuuntautunutta kielenopetusta, toisen pelkkää mukavaa harrastustoimintaa.

Olin monta vuotta mukana paikallisessa YKI-kielitutkintohankkeessa, jonka myötä olimme yhteydessä myös kaikkiin muihin saksalaisiin kansalaisopistoihin, jotka järjestävät suomen kielen opetusta. Kommunikoidessani eri opistojen edustajien kanssa kartoitin samalla suomen kielen opetustarjontaa koko Saksan alueella ja tutkin minne suomen kielen opetus on Saksan kartalla keskittynyt ja kuka suomea täällä opettaa. Muutama vuosi sitten otin yhteyttä pariinkymmeneen eri puolella Saksaa asuvaan kansalaisopistossa suomea opettavaan kollegaani ja suoritin sähköpostikyselyn. Saamistani vastauksista kävi ilmi, että moni opettaja opettaa suomea useassa erilaisessa oppilaitoksessa.

Kurkistus suomen kielen tuntiopettajien taustaan ja arkeen auttaa toivottavasti tämän melko näkymättömän ja järjestäytymättömän ryhmän tekemän työn hahmottamisessa. Pohdin artikkelissa muun muassa, miten ja millaisin eväin suomen kielen opettajaksi Saksassa päädytään tai päästään. Yritän myös hahmotella miltä suomen opetuksen tulevaisuus Saksassa näyttää.

Millaista opetusta tarjoaa saksalainen Volkshochschule

Saksalainen *Volkshochschule* eli sananmukaisesti kansankorkeakoulu on Suomessa verrattavissa lähinnä kansalais- ja työväenopistoihin. Se on monen saksalaisen pienen ja keskisuuren kaupungin tärkein aikuiskasvatusta tarjoava oppilaitos, jonka toimintaa säätelee kunkin osavaltion jatkokoulutuslaki. Taloudellisesti toimintaa tukevat kaupunki ja osavaltio, kyseessä ei siis ole yksityinen kielikursseja tarjoava yritys.

Berliinissä toimiva Suomen Saksan-instituutti ja Saksalais-suomalaisen seuran DFG:n (*Deutsch Finnische Gesellschaft*) paikallisyhdistykset julkaisevat verkkosivuillaan luetteloita suomenkielen opetusta tarjoavista vapaan sivistystyön oppilaitoksista. Vieraillemalla heidän verkkosivuillaan jokainen voi saada käsityksen ajankohtaisesta suomen kielen opetustarjonnasta eri puolilla Saksaa. Verkkosivut eivät kata tietoja läheskään kaikista Saksan alueella suomen opetusta tarjoavista aikuisoppilaitoksista, vaan ne ovat lähinnä suuntaa antavia. Etenkin tiedot uusien osavaltioiden opetustarjonnasta ovat puutteellisia. Saksalaiset yliopistojen suomenkielen opetuspisteet taas löytyvät CIMOn verkkosivuilta.

Volkshochschule, jonka suomenkielisenä vastineena käytän jatkossa kansalaisopistoa, on saksalaisen aikuisen arjessa lähes ainoa paikka, jossa voi systemaattisesti ja kohtuullisen edullisesti opiskella vieraita kieliä. Saksalaisten koulujen vieraiden kielten kurssivalikoima ei ole kovin monipuolinen, ja vapaa-aikana mahdollisuudet harjoitella ja kuulla vieraita kieliä tiedotusvälineistä ja televisiosta ovat melko huonot. Lisäksi Saksassa kaikki ulkomaiset televisiosarjat ja -elokuvat on dubattu saksaksi. Kansalaisopistot järjestävät perinteisten, Suomestakin tuttujen harrastekurssien lisäksi erilaisiin tutkintoihin valmistavaa opetusta. Ne tekevät yhteistyötä kauppakamarien sekä eri instituuttien kanssa ja tarjoavat kansalaisille muun muassa mahdollisuuden suorittaa keskenjääneen peruskoulun oppimäärän.

Kansalaisopistossa voi pätevoityä montessoriopettajaksi tai käydä valmennuskursseja kielenkääntäjän ammattitutkintoa varten. Opinto-ohjelmassa on tarjolla myös monta muuta ammatillista pätevoitymistutkintoa. Saksalaisen kansalaisopiston tarjoama aikuisopetus voi olla monipuolisuudessaan hyvin lähellä suomalaista avointa korkeakouluopetusta.

Saksassa on hyvin kattava kansalaisopistojen verkosto, joskin eri paikkakuntien opetustarjonta vaihtelee tietenkin suuresti kysynnän ja tarjonnan lakien sekä kunnan rahatilanteen mukaan. Suomen kielen ja muiden pienten kielten opetus on siten luonnollisesti keskittynyt suurempiin asutuskeskuksiin, joissa kurssin toteutumiseen tarvittavat yleensä vähintään 8–16 osanottajaa saadaan säännöllisesti kokoon. Muun muassa Berliinissä, Düsseldorfissa, Hampurissa, Kölnissä ja Münchenissä on suuret kansalaisopistot, joilla on myös pitkä, jopa 40-vuotiset perinteet suomen kielen opetuksessa ja opetusohjelmassaan lukuisia eritasoisia kursseja joka lukukausi.

Saksalaisessa kansalaisopistossa opettavalla suomenopettajalla on merkittävä rooli peruskielitaidon ja Suomi-kuvan välittäjänä. Hän opettaa usein myös yliopistossa ja seuraa aitiopaikalta, miten suomen kielen opetuksessa kysynnän ja tarjonnan laki vaikuttaa opettajien ja opiskelijoiden liikkumiseen ja ratkaisuihin.

Suomineitojen maihinnousu Saksanmaalle

Nuorten suomalaisnaisten saapumisella Saksaan on selvästi havaittava kytkös suomen kielen opetuksen leviämiseen Saksassa. Maila Eichhorn kertoo teoksessa *Aapiskukkoa ja Aku Ankkaa* elävästi suomalaisten kielikoulujen alkutaipaleesta sekä suomalaisten siirtolaisuudesta 1960-luvun Saksaan (Eichhorn 2006, 32):

Suomalaisten siirtolaisuus Saksaan oli toiseen maailmansotaan saakka melko harvinaista ja väliaikaista, mutta vilkastui sen jälkeen ja saavutti huippunsa Saksan liittotasavaltaan 1960-luvun lopulla ja 1970-luvun alussa. Huippuvuosina 1968–1970 Saksaan muutti vuosittain n. 1000 suomalaista, lähinnä naisia, jotka menivät kesätöihin tai kieltä oppimaan.

Eichhornin käyttämät Siirtolaisinstituutin tilastot kertovat myös siitä, kuinka paluulippu jäi monelta suomalaisnaiselta käyttämättä (mts. 32):

Monet löysivät sieltä aviopuolison, perustivat perheen ja jäivät asumaan Saksaan pysyvästi. Suomalaisten maahanmuutto Saksaan jatkui vilkkaana 1970 ja 1980-luvuilla, niin että 1980-luvun alussa saksansuomalaisia oli jo yli 10 000. Muuttoliike tasaantui sittemmin, ja on laskettu, että v. 1990 Saksan liittotasavallassa asui n. 10 000 Suomen kansalaista, joista yli 75 % oli naisia. Myöhempinä vuosina naisten osuus muuttajista on pienentynyt niin, että 1990-luvun puolivälissä Saksaan muuttaneista suomalaisista oli enää n. 55–60 % naisia. Saksan tilastokeskuksen mukaan vuosituhatvuorokauden vaihteessa Saksassa asui n. 15 000 Suomen kansalaista, joista lähes 70 % naisia. Suomalaistaustaisten lukumäärä lienee noin puolta suurempi.

Tutkituani saksalaisilla verkkosivuilla luetteloitua kansalaisopistojen kielikurssitarjontaa huomasin, että nimien perusteella suomen kielen kursseja tarjoavat opettajat ovat yhä lähes yksinomaan suomalaisia naisia. Opetustarjonnasta näyttäisi enimmäkseen vastaavan suomea äidinkielenään puhuva suomalaisnaisten laaja joukko, jonka pohjakoulutus on erittäin kirjava.

Vuosina 2005 sekä 2011 otin sähköpostitse yhteyttä pariinkymmeneen eri puolella Saksaa asuvaan kansalaisopistossa suomea opettavaan kollegaani. Tarkoitukseni oli selvittää, miten he kokevat työnsä, millainen koulutustausta heillä on ja olisiko heillä halua verkostoitua toisten suomen freelancer-opettajien kanssa. Saamistani vastauksista kävi ilmi, että moni oli aloittanut uransa suomalaisessa kielikoulussa omien lasten tultua kielikouluikään. Suomalaisen kielikoulun tehtävä on antaa täydentävää suomen kielen opetusta ja auttaa syventämään ja vahvistamaan niitä kielellisiä valmiuksia, joille on luotu pohja kotona opitun suomen kielen avulla.

Mutkaisia polkuja pitkin suomen kielen opettajaksi

Moni opettaja oli aloittanut suomen kielen opetuksen aikuisoppilaitoksessa opetettuaan ensin keskimäärin seitsemän vuotta kielikoulussa ja omien lasten kasvettua ulos kielikoulutoiminnan piiristä. Eräs opettaja kuvaa opetuskokemustaan seuraavasti:

Opetan tällä hetkellä kahta ryhmää ja yhtä yksityisoppilasta, yhteensä 15 opiskelijaa. Olen opettanut vuodesta 1998 Suomi-koululla 4–7-vuotiaiden lasten ryhmää ja juuri jäänyt eläkkeelle 7 vuoden jälkeen.

Saksassa aikuisille suomea opettavilla on monesti akateeminen koulutus aivan muuhun kuin suomen kielen opettajan ammattiin, ja heidän on vaikea saada lisäkoulutusta, vaikka he haluaisivatkin pätevöityä suomen kielen opettajaksi. Jyväskylän yliopiston avoimen yliopiston suomi toisena ja vieraana kielenä -opetustarjonnassa on otettu huomioon aikuisopettajien jatkokoulutustarve niin Suomessa kuin ulkomaillakin. Myös Helsingin yliopiston Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia tarjoaa sopivaa alan täydennyskoulutusta. Suomi-koulujen tuki ry järjestää sekin täydennyskoulutusta kielikoulujen opettajille, mutta suuri osa Saksassa toimivista kansalaisopiston opettajista ei ole mukana Suomi-koulujen toiminnassa.

Moni opettaja kokee teoreettisen tietämyksensä puutteelliseksi, mutta se saattaa toisaalta aktivoida sekä opettajaa että opiskelijoita etsimään yhdessä vastauksia. Toisaalta teoreettisen tiedon puute voi aiheuttaa kovia suorituspaineita tai riittämättömyyden tunnetta:

Olen käynyt kahtena viimeisenä vuonna kursseja opettajantutkimuksen suorittaneille opettajille. Se itse asiassa sopii oikein hyvin kieliaineistoltaan S2-opetuksen tueksi ja muutenkin, mutta ei varmasti riitä kielemme kiekuroiden opettamiseksi.

Kansalaisopiston opettajien joukossa on myös monikielisiä lahjakkuuksia vailla muodollista pedagogista

koulutusta:

Koulutukseni suomen kielen opetukseen ei kai ole tavallinen. Opetuskokemusta olin hankkinut kansalaisopistossa espanjan, portugalin ja japanin kielten opettajana jo Suomessa.

Verkostoitumisen tarpeita

Vapaan sivistystyön saralla suomea opettavat ei ole aivan pieni ryhmä, vaan heitä on useita kymmeniä henkilöitä Euroopan keskellä. Monella on merkittävä määrä tietotaitoa suomen kielen opettamisesta vieraana kielenä ja runsaasti itse laadittua opetusmateriaalia. Olisi mielenkiintoista kartoittaa tarkemmin tämän toimijaryhmän tekemää työtä, kerätä kokemuksia aikuisten kieltenopetuksesta ja saattaa tieto laajemman yleisön tietouteen. Kysymykseeni kansalaisopiston opettajien halukkuudesta verkostoitua muiden suomen opettajien kanssa sain monia myönteisiä vastauksia. Hampurin kansalaisopiston opettaja ja oppikirjantekijä Senja Riekkinen-Gebbert on yksi verkostoitumista kannattavista toimijoista, ja hänellä on verkkosivut, joilla kutsutaan kansalaisopistojen opettajia mukaan ajatustenvaihtoon.

Muutama kyselyyni vastannut opettaja kuitenkin ihmetteli, ettemme ole saaneet aikaan kunnan verkostoitumista, vaikka siitä varmasti olisi apua itse kullekin, varsinkin aloittelijoille. Ilmeneekö tässä suomalaisena pidetty piirre, ettei mielellään anneta omia kokemuksia eteenpäin, vaan pantataan ne vain omaan käyttöön? On toki hyväksyttävä, että kaikki eivät halua verkostoitua, ja onhan niinkin, että moni saattaa nimenomaan hakeutua tuntiopettajaksi juuri siksi, että saa tehdä työtään rauhassa ja yksin.

Ajan tasalla pysyminen niin opetusmenetelmien kuin materiaalienkin suhteen vaatii verkostoitumattomalta opettajalta joskus kohtuuttoman paljon aikaa. Varsinkin jos otetaan huomioon, että kansalaisopiston opettajat ovat useimmiten sivutoimisia tuntiopettajia, joille maksetaan palkkaa vain pidetyistä oppitunneista eikä valmisteluajasta. Jatkokoulutus ja uudet oppikirjat opettajan on – muutamaa kansalaisopistoa lukuun ottamatta – kustannettava itse. Voisi siis sanoa, että suomen kielen opettaminen on joskus kallis harrastus.

Jatko- ja täydennyskoulutusta on kuitenkin jonkin verran tarjolla ainakin Nordrhein-Westfalenin osavaltiossa toimiville kansalaisopiston kieltenopettajille. Heille järjestetään vuosittain lisäkoulutusta, jonka tavoitteena on antaa hyvin heterogeeniselle opettajajoukolle jonkinlaisia eväitä aikuisopetukseen. Muutama kyselyyni vastannut oli osallistunut tällaiseen yhdeksän kuukautta kestävään maksulliseen lisäkoulutukseen 2000-luvun alussa. Koulutusta kuvailtiin antoisaksi varsinkin englantia ja muita tunnetumpia kieliä opettaville, koska opettajilla oli mahdollisuus vaihtaa kokemuksia, saada ihan konkreettisia ideoita kielen opetukseen ja verkostoitua.

Koen usein tarvetta kysyä neuvoa, lähdeaineistoa tai edes mielipidettä siitä, miten joku muu hahmottaa, opettaa tai lähestyy kielioppia. Miten ryhmässä voidaan opettaa eri aistikanavien kautta asia niin, että asia menee perille? Oppilasaines on laidasta laitaan. Kouluttamattomasta pohjoismaisten kielten opiskelijoihin. Taustani takia joudun tekemään varsin paljon valmistelevaa työtä ja toivomaan olevani fakiiri.

Kooten voi todeta, että kaikki haluavat kehittyä työssään, käydä kursseja ja saada neuvoja ja vinkkejä muilta opettajilta.

Kuka (haluaa) tulevaisuudessa opettaa tai oppia suomea Saksassa?

Saksassa suomen kieltä opettaa huomattavan moni muodollisesti epäpätevä opettaja. Aikuisopetusta tarjoavat instituutiot antavat opetustunteja jokaiselle työhön soveltuvalla syntyperäiselle suomen puhujalle. Käytännössä toivotaan jonkinlaista akateemista tai pedagogista loppututkintoa sekä kokemusta

ryhmänohjauksesta, vaikkapa harrastustoiminnan piirissä. Opistot eivät välttämättä halua nähdä potentiaalisen opettajan tutkintotodistuksia ja tehdyt työsopimukset ovat saksalaiseen tapaan suullisia. Opettajan värväys on usein tapahtunut seuraavasti: vanhempi suomalainen opettaja on kutsunut uuden paikkakunnalle muuttaneen suomalaisnaisen joskus sijaisekseen ja lopulta antanut omat tuntinsa hyväksi kokemalleen sijaiselle. Oppilaitos on sitten myöhemmin luotettavan työntekijän suosituksen perusteella myös hyväksynyt henkilön. Toinen käytäntö on ollut, että opisto on jostain saanut vihiä taitavasta sijaisesta ja tarjonnut tälle seuraavalla lukukaudella omaa kurssia opetettavaksi.

Kyselyyni vastasi muutama lähes 30 vuotta suomea opettanut muodollista pätevyyttä vailla oleva opettaja. Erityisesti näillä toimijoilla oli runsaasti itse tehtyä opetusmateriaalia ja kokemuksen tuomaa ammattitaitoa. Mielestäni viimeistään nyt voisi olla hyvä aika paneutua rajojen ylittämiseen ja ammatillisten reiviirin purkamiseen suomen kielen aikuisopetuksen saralla. Yliopistojen lehtorit ja muu henkilökunta on verkostoitunut hyvin keskenään eri maissa, mutta vapaan sivistystyön piirissä toimivat opettajiin saatetaan joskus suhtautua harrastelijoina, jotka toimivat vailla riittävää teoriapohjaa. Kuitenkin vapaassa sivistystyössä opettavalle kollegalle on todennäköisesti opetustunteja kertynyt vähintään yhtä paljon kuin korkea-asteen opettajalle; lisäksi hän kohtaa työssään aivan samat kielialueen ja kulttuurin haasteet. Aikuisopettaja on harjaantunut opettamaan myös hyvin heterogeenisiä opetusryhmiä. Hänen kurssillaan opiskelevat ovat ei-akateemisia ruumiillisen työn tekijöitä ja ammattikoulutuksen saaneita nuoria aikuisia, joiden oppimisvalmiudet ovat toisenlaiset kuin yliopistoon hakeutuneiden. Korkeakouluopettaja on puolestaan erikoistunut evaluointiin ja kielitaidon arviointiin, sillä instituutio vaatii arvosanoja ja mitattavia oppimissuorituksia. Kummankin ympäristön toimijoilla olisi paljon annettavaa ja opittavaa toisiltaan ja näiden ryhmien verkostoituminen voisi hälventää ennakkoluuloja sekä saada aikaan mielenkiintoisia synergieita ja laajentaa toimijoiden suomen kielen opetuksen horisonttia.

Verkostoituminen olisi hyödyllistä Saksassa järjestettävän suomen kielen opetuksen tulevaisuutta ajatellen. Artikkelin alussa mainitsin suomalaisnaisten muuttoliikkeestä Saksaan. Tämä väki on pian jäämässä eläkkeelle. Moni näistä naisista on Saksassa opettanut suomea aikuisille. Kuka jatkaa heidän työtään? Onko tulevaisuudessa enää edes todennäköistä, että joku opettaa 30 vuotta suomea samassa opistossa? Yksi saksalaisten yliopistojen haaste voisi olla kouluttaa saksalaisia suomen kielen opettajia vapaaseen sivistystyöhön. Yliopistojen suomen kielen opiskelijoille tämä mahdollisuus ei välttämättä verkostoitumisen puutteen vuoksi ole tiedossa. Saksalaisessa yliopistossa opettava lehtori ei taas pääse kurkistamaan aikuisopetukseen opettajana, sillä virkalisäädännön mukaan sivutoimiset työt on tarkoin säädelty eikä aikaa täyden viranhoidon jälkeen juuri jää muuhun.

Suomen kielen laitosten tarjoaman tutkintoon suuntautuvan opetuksen lisäksi suomen kielikeskusopetus on lisääntynyt Saksassa. Syynä on se, että yliopistot ovat saaneet käyttöönsä enemmän varoja monissa osavaltioissa muutama vuosi sitten käyttöön otettujen lukukausimaksujen takia. Niistä saatuja varoja on sijoitettu muun muassa täydentävän kielenopetuksen tarjoamiseen. Käytänteiden muuttamisen ja kehittämisen tarve perustuu toimintaympäristömme muuttumiseen monikulttuuristumisen ja kansainvälistymisen myötä. Kielikeskuksen kurssit palvelevat Suomeen vaihtoon lähtevien tarpeita, sillä heidän pitää usein esittää ulkomaanviranomaisia ja opintotukea varten todistus kielen alkeisopinnoista. Aiemmin sama kohderyhmä näytti hankkivan suomen perustiedot kansalaisopiston kurssilla, mutta koska kansalaisopistoilla ei ole arvosanananto-oikeutta, opiskelijat joutuivat tyytymään pelkkään osanottajatodistukseen. Suomen kieli on tärkeä esimerkiksi Suomeen lähteville ERASMUS-opiskelijoille sekä saksa vieraana kielenä -opiskelijoille, joiden opintoihin kuuluu pakollisena perustiedot jostakin ei-indoeurooppalaisesta kielestä.

Nykyteknologia on mullistanut tiedonsaannin mahdollisuudet, eikä tieto olekaan enää yksittäisten yksilöiden hallussa vaan jokaisen saatavilla. Kieliteknologian apuvälineet ovat tässä mielessä tärkeitä myös ulkomailla suomea opettaville. Odotamme täällä innolla esimerkiksi uusia interaktiivisia suomen kielen

oppimateriaaleja. Suomen kielen opettajien verkostoitumisen merkitystä ei kuitenkaan saisi unohtaa, vaikka materiaalin saanti helpottuisikin. Toimimme edelleen fyysisessä ympäristössä vieraalla maaperällä ja tarvitsemme myös omaa keskinäistä opettajakulttuuriamme omaksi ja toistemme tueksi. Kielenopetuksen suunnittelussa on keskityttävä entistä enemmän kulttuurin välittämiseen kielen avulla. Mistä lähteestä siis ammennamme, ellei meillä ole omalla paikkakunnalla ainuttakaan kollegaa? Kielenopettajan tulisi olla kuin ystävällinen haltija, joka avaa opiskelijoille salaperäisen oven kukoistavaan puutarhaan, ja se, joka lainaa avaimen myös kollegoille eikä pidä sitä aina itsellään.

*Kirjoittaja on suomen kielen ja kulttuurihistorian opettaja,
Heinrich-Heine-Universität Düsseldorf, Universität Essen-Duisburg,
Volkshochschule Düsseldorf sekä Finnish Virtual University of History.*

Lähteet

Eichorn, Maila 2006: Aapiskukkoa ja Aku Ankkaa. Suomi-koulujen toimintaedellytysten kartoitus. Helsinki: Yliopistopaino. Saatavissa:
http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2006/aapiskukkoa_ja_aku_ankkaa_suomi-koulujen_toimintaedellytysten_k [Viittauspäivä 15.10.2012.]

Verkkolähteet

CIMO, Ulkomaiset yliopistot, joissa voi opiskella suomea
http://www.cimo.fi/ohjelmat/suomen_kieli_ja_kulttuuri/ulkomaiset_yliopistot_joissa_voi_opiskella_suomea
[Viittauspäivä 15.10.2012.]

Finnischbuecher.de <http://www.finnischbuecher.de/kursleiter.php4> [Viittauspäivä 15.10.2012.]

Suomen Saksan-instituutti: kielikurssit <http://www.finnland-institut.de/index.php?id=319> [Viittauspäivä 15.10.2012.]

Kyselyt

Kirjekysely ulkomailla toimivien suomenkielen aikuisopettajien verkostoitumistarpeesta helmikuussa 2005. Anne Kupilan hallussa.

Sähköpostikysely suomen kielen aikuisopettajille helmikuussa 2011. Anne Kupilan hallussa.